

PROCESAFSPRAKEN INTEGRITEITSMELDINGEN POLITIEKE AMBTSDRAGERS GEMEENTE RENKUM 2024

INLEIDING

Dit document bevat procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur van de gemeente Renkum (hierna: Procesafspraken Integriteit).

Deze procesafspraken bieden:

- een procedureel kader voor een zorgvuldige handelwijze bij mogelijke integriteitsschendingen;
- een routekaart voor alle politieke ambtsdragers (raads- en commissieleden, wethouders en de burgemeester) wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of een handeling van een ander;
- het instrumentarium voor de burgemeester om zijn/ haar wettelijke taak als ‘hoeder van de integriteit’ uit te oefenen.

Doel van de Procesafspraken Integriteit is het borgen van een zorgvuldige procesgang, waarbij rekening wordt gehouden met alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit. Samen met de Gedragscode en integriteitsregels voor raads- en commissieleden van de gemeente Renkum (2024), vastgesteld in de raadsvergadering van 31 januari 2024, vormen de procesafspraken de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit van het gemeentebestuur van Renkum. protocol

De burgemeester als hoeder van de integriteit

De burgemeester heeft in de Gemeentewet de taak gekregen om de bestuurlijke integriteit van de gemeente te bevorderen.

De wetgever heeft de burgemeester echter geen instrumenten in handen gegeven om deze rol als ‘hoeder van de integriteit’ uit te voeren. Met de voorliggende Procesafspraken Integriteit krijgt de burgemeester alsnog bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan hij in geval van vermeende integriteitsschendingen kan optreden.

BASISPRINCIPES

Onpartijdige handhaving

De Gedragscode en Integriteitsregels voor raads- en commissieleden van de gemeente Renkum (2024) en de wetten waarop deze is gebaseerd leggen de minimale morele standaard vast voor het handelen van politieke ambtsdragers. De procesafspraken geven richting aan de wijze waarop deze morele standaard wordt bewaakt, wanneer deze dreigt te worden geschonden. Deze procesafspraken hebben betrekking op meldingen over gedragingen van politieke ambtsdragers, wethouders, de burgemeester en de griffier. Het gaat hier zowel om gedragingen die een (mogelijke) integriteitsschending betreffen, als

om andere vormen van ongewenst of grensoverschrijdend gedrag. De procesafspraken hebben geen betrekking op meldingen over ambtelijke medewerkers. Uitgangspunt is dat de handhaving van integriteitsnormen geen inzet is van partijpolitiek. Het verschil tussen oppositie en coalitie, of persoonlijke politieke verhoudingen zouden in de handhaving geen rol moeten spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er onrecht geschiedt.

Het principe van onpartijdige handhaving veronderstelt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitskwesaties boven de partijen te staan.

Terughoudend met publiciteit

Bij vermeende integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers kan het voorkomen dat er in de (social) media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan. Voorbarige conclusies in de media kunnen leiden tot reputatieschade aan individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het belangrijk dat degenen die bij een integriteitskwesatie zijn betrokken, deze kwesatie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen.

Om deze reden moet de kring van betrokkenen bij een integriteitskwesatie in iedere fase van het proces zo klein mogelijk zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, is dat het moment waarop de kwesatie naar buiten kan worden gebracht.

Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Een politieke ambtsdrager die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft recht op een zorgvuldig handhavingproces. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt over een (voorgenomen) handeling van zichzelf of van een ander, heeft recht op vertrouwelijk advies. Maar ook de vermeende schender moet in de gelegenheid worden gesteld om zijn of haar perspectief op de kwesatie te geven. Indien er gronden zijn voor het uitvoeren van een integriteitsonderzoek, dan moet in dit onderzoek ook de context worden meegenomen en de verwijdbaarheid apart worden beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

Bescherming van slachtoffers

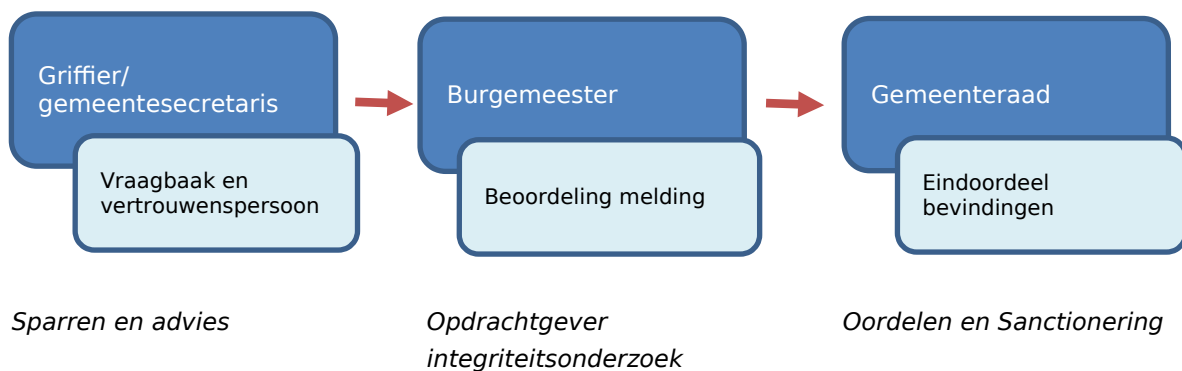
Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending of grensoverschrijdend gedrag zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld, heeft het recht om gehoord te worden, en recht op hulp, voor zover nodig en mogelijk is.

SAMENVATTING

Dit document biedt een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen een mogelijke integriteitsschending of een geval van ongewenst gedrag in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden en voor ambtenaren die overwegen een mogelijke integriteitsschending van een politiek ambtsdrager te bespreken en/of te melden.¹

De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De basisstructuur van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak of vertrouwenspersoon beschikbaar.

- Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt in eerste instantie met de griffier. Hierbij bestaat de mogelijkheid voor raadsleden om een extern vertrouwenspersoon in te schakelen. Een extern vertrouwenspersoon kan een raadslid adviseren over hoe te handelen, of bijstaan in de gesprekken met de griffier en/of burgemeester.
- Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. Ook wethouders (en ambtenaren) kunnen gebruik maken van een vertrouwenspersoon.
- De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van meldingen (eventueel via een vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor een integriteitsonderzoek.
- Indien de burgemeester (al dan niet na een vooronderzoek) tot de conclusie komt dat er geen grond is voor een integriteitsonderzoek, dan informeert de burgemeester de fractievoorzitters hierover in vertrouwelijkheid, zoals bedoeld in artikel 21 eerste lid aanhef onder c van het Protocol geheimhouding gemeente Renkum 2023.
- Na een eventueel integriteitsonderzoek rapporteert de burgemeester over de bevindingen aan de gemeenteraad. De gemeenteraad velst het eindoordeel over de ernst van een schending, mocht hier sprake van zijn, en kan eventueel een sanctie opleggen.

¹ Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad. Indien een ambtenaar twijfelt over een (voorgenomen) handeling van zichzelf, een andere ambtenaar of een wethouder wordt een interne ambtelijke procedure gevolgd.

De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De (externe) vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld voor een advies.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? Indien uit het overleg met de vertrouwenspersoon blijkt dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat, dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld. De burgemeester besluit of de zaak een vervolg krijgt. Mogelijke acties zijn o.a.: een gesprek aangaan met de betrokkene(n); een vooronderzoek laten uitvoeren; opdracht geven voor een integriteitsonderzoek of aangifte doen (indien er sprake is van een strafbaar feit).

Uit een afgerond traject, kunnen gezamenlijke lessen worden getrokken. In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt één fase, te weten:

1. bespreken en melden,
2. duiden en onderzoeken,
3. oordelen en sanctioneren,
4. evalueren en leren.

Wanneer is er sprake van een integriteitschending?

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. De basis voor het beantwoorden van deze vraag berust onder andere op wet- en regelgeving, waaronder de Gedragscode en Integriteitsregels voor raads- en commissieleden (2024). Van een integriteitsschending is sprake indien een handeling van een politiek ambtsdrager, al dan niet bewust, in strijd is met wet- en regelgeving. In dit geval spreken we van integriteitschendingen in formele zin. Wanneer dit soort integriteitsschendingen worden vastgesteld, kunnen deze leiden tot bepaalde sancties (zie kader p. 24-25). Overtreding van wet- en regelgeving kan in het ergste geval bijvoorbeeld leiden tot strafrechtelijke vervolging of het niet meer kunnen uitoefenen van het raadslidmaatschap.

Daarnaast zijn er gedragingen die geen integriteitschending in formele zin betreffen, maar wel als ongewenst of ongepast kunnen worden beschouwd. Hoewel bij grensoverschrijdend of ongewenst gedrag niet per definitie sprake is van een overtreding van wet- en regelgeving kan dit wel de integriteit van de overheid aantasten. Bijvoorbeeld: wanneer een politiek ambtsdrager zich intimiderend opstelt richting een ander politiek ambtsdrager kan dit het democratisch proces ondermijnen en het vertrouwen in de overheid aantasten. Vandaar dat ook dit soort gedragingen vallen onder deze procesafspraken.

We moeten er echter voor waken om iedere handeling van een politiek ambtsdrager die op enig moment als ongewenst of ongepast wordt ervaren, aanleiding te laten zijn voor een integriteitsonderzoek. Daarvoor moet er wel sprake zijn van een aanwijsbare schending van een integriteitsnorm met een bepaalde ernst en/of impact. Hierbij geldt ook dat gevallen van grensoverschrijdend gedrag niet altijd objectiveerbaar zijn en dat de sanctiemogelijkheden voor raadsleden beperkt zijn.

De tabel in bijlage 1 geeft een overzicht van mogelijke integriteitsschendingen die aanleiding kunnen zijn voor een melding en verdere actie. Deze lijst is echter niet uitputtend.

Het inwinnen van advies

Wanneer een politiek ambtsdrager voor de vraag komt te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is, is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn. Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan – dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen.

De aanspreekpunten (d.w.z. de griffier, de gemeentesecretaris of een externe vertrouwenspersoon) zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning.

Als de vragen betrekking hebben op een handeling die al is uitgevoerd, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst het eerste aanspreekpunt of vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Het is mogelijk dat

degene die een schending heeft gepleegd de melding zelf doet, eventueel na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- de onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

Sectie I: Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester of de griffier, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en worden meegegeven aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de griffier dan wel burgemeester ervan.

Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester beoordeelt de zwaarte van de schending, al dan niet na het inwinnen van (extern) advies en adviseert de gemeenteraad hierover. De raad besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).

- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid een melding bij de burgemeester. Het raadslid kan hierbij worden begeleid door de griffier of externe vertrouwenspersoon. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover.
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of verdere actie nodig is.

Communicatie

- Meldingen over vermeende integriteitsschendingen worden schriftelijk (cq. via de mail) ingediend bij de burgemeester;
- De melder krijgt binnen 5 werkdagen een ontvangstreactie;
- De melder wordt uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek met de burgemeester, waarbij de melder zich kan laten bijstaan door de griffier of externe vertrouwenspersoon.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?

- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester, zo nodig met het advies van interne of externe deskundigen om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een mogelijke schending?
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester. Desgewenst kan het raadslid een extern vertrouwenspersoon inschakelen voor nader advies.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.

Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5). Het raadslid kan zich hierbij laten bijstaan door een (externe) vertrouwenspersoon.
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK.

1.5 Betreft: handelen van de griffier

Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels. Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.

- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 5).
- Als de griffier erkent (mogelijk) een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- Het raadslid bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of de melding moet worden opgepakt conform de interne procedures.
- Communicatie met het raadslid dat de melding heeft gedaan verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen worden niet behandeld in de gemeenteraad.
- Indien de (voorgenomen of uitgevoerde) handeling een handeling van de gemeentesecretaris betreft informeert de burgemeester de andere leden van het college.

Sectie 2: Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad besluit of politieke consequenties zijn verbonden aan de schending, zonder dat de burgemeester hierover aan de raad een advies heeft uitgebracht (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad en aan de burgemeester. Laat het raadslid de melding aan de gemeenteraad na, dan doet de burgemeester het.

Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder

- De wethouder bespreekt dit met de collega-wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5).
- Als de collega-wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college B&W en de gemeenteraad hierover.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf een melding te doen bij de CvdK.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad, het

college en de CvdK. Indien de burgemeester nalaat een melding te doen aan de gemeenteraad en het college, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover.
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de burgemeester en de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding moet worden opgepakt volgens de interne procedures. Eventuele

communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.

- Indien de (voorgenomen of uitgevoerde) handeling een handeling van de gemeentesecretaris betreft informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft hij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Sectie 3: Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK om advies.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.

De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid.
- Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 5).
- Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert hij/ zij de gemeenteraad hierover.

- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder.
- Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5).
- Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover.
- Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twifelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in de procedure verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ook is het denkbaar dat een melder wordt gehoord in een (voor)onderzoek. Anonieme meldingen worden niet opgepakt.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt zijn/haar twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 5).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken

of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daar naast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).

- Bij aanhoudende twijfel of er sprake is van een integriteitschending, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden volgens de interne procedures. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft hij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Sectie 4: Route voor ambtenaren

Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad. Indien een ambtenaar twijfelt over een (voorgenomen) handeling van zichzelf, een andere ambtenaar of een wethouder wordt een interne ambtelijke procedure gevolgd.

Dit is anders wanneer een ambtenaar twijfelt over een (voorgenomen) handeling van een raadslid. De onderstaande procesafspraken zijn in dat geval van toepassing.

4.2 Betreft: handelen van een raadslid

Een ambtenaar twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De ambtenaar bespreekt dit met zijn leidinggevende en verwoordt zijn twijfels.
- Indien de ambtenaar en zijn leidinggevende tot de conclusie komen dat er sprake is van een mogelijke integriteitsschending of hierover twijfelen, dan wel er over van mening verschillen, wenden zij zich tot de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Indien de griffier van mening is dat er sprake is van een mogelijke integriteitsschending, of als er sprake is van aanhoudende twijfel, meldt hij dit aan het betreffende raadslid en vervolgens aan de burgemeester. Indien het raadslid afziet van de voorgenomen handeling is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid niet afziet van de voorgenomen handeling, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Een ambtenaar twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De ambtenaar bespreekt dit met zijn leidinggevende en verwoordt zijn twijfels.
- Indien de ambtenaar en zijn leidinggevende tot de conclusie komen dat er sprake is van een mogelijke integriteitsschending of hierover twijfelen, dan wel er over van mening verschillen, wenden zij zich tot de griffier om advies: is de handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Indien de griffier van mening is dat er sprake is van een mogelijke integriteitsschending, of als er sprake is van aanhoudende twijfel, meldt hij dit aan het betreffende raadslid en vervolgens aan de burgemeester. Indien er goede redenen zijn om het raadslid niet direct aan te spreken (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.5), wendt de griffier zich alleen tot de burgemeester.
- De burgemeester voert een gesprek met het raadslid. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester beoordeelt de zwaarte van de schending en adviseert de gemeenteraad hierover.
De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

FASE 2

DUIDEN EN ONDERZOEKEN

Wanneer in fase 1 een melding is gedaan van een mogelijke integriteitschending, of daartoe een vermoeden bestaat, kan een onafhankelijk integriteitsonderzoek nodig zijn. Een onafhankelijk integriteitsonderzoek is geen doel op zich, maar een instrument om te kunnen vaststellen of er daadwerkelijk een integriteitsschending heeft plaatsgevonden. Het instellen van een (persoonsgericht) integriteitsonderzoek is een beslissing dat niet lichtvoetig genomen mag worden. Hieronder volgen de stappen om te komen tot een afweging voor het instellen van een onderzoek en de uitvoering daarvan.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of de griffier beoordeelt de burgemeester of deze melding aanleiding kan geven om een integriteitsonderzoek te laten uitvoeren. Een melding is onderzoekswaardig indien in ieder geval aan een aantal voorwaarden wordt voldaan (zie kader).

Voorwaarden voor een onafhankelijk integriteitsonderzoek

Voor het laten uitvoeren van een onafhankelijk integriteitsonderzoek moet in ieder geval aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- er is sprake van een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving, dan wel van een andere situatie met zekere ernst;
- de melding is voldoende betrouwbaar en concreet;
- de melding is in redelijkheid onderzoekbaar (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden om de gedraging of situatie vast te stellen).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast vindt er een gesprek plaats met de politiek ambtsdrager op wie de melding betrekking heeft. Belangrijk is namelijk dat de politiek ambtsdrager om wie het gaat ook in de gelegenheid moet worden gesteld om zijn of haar perspectief op de kwestie te geven. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De naam van de melder wordt alleen bekend gemaakt bij de politiek ambtsdrager, met goedkeuring van de melder of als de burgemeester dit nodig acht voor een zorgvuldig proces.

Daarnaast kan de burgemeester een vooronderzoek (laten) doen. Mogelijke elementen van een vooronderzoek zijn:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie, cq. het concreet maken van de melding;
- het checken van de beschikbaarheid van (verifieerbare) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal hij/ zij ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten (bijvoorbeeld: bestuursadviseurs, juridisch adviseurs of externe deskundigen). Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan komt de burgemeester tot een oordeel over de melding. Verschillende uitkomsten zijn mogelijk:

- De burgemeester concludeert dat het vermoeden van de integriteitsschending niet gebaseerd is op een redelijke grond, onvoldoende concreet is, dan wel dat de melding een kleinigheid betreft;
- De burgemeester concludeert dat er mogelijk wel sprake is van een schending, maar dat de melding onvoldoende concreet of betrouwbaar is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
- Degene op wie de melding van de integriteitsschending betrekking heeft, heeft erkend dat er sprake is van een integriteitsschending, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder integriteitsonderzoek nodig. In dat geval wordt overgegaan naar fase 3.
- De burgemeester concludeert dat het vermoeden van integriteitsschending wel gebaseerd is op een redelijke grond en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek.
- De burgemeester concludeert dat het vermoeden van de schending is gebaseerd op een redelijke grond, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen.

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht (conform artikel 162 Wetboek van Strafvordering).

Indien de burgemeester, al dan niet op basis van een vooronderzoek twijfelt of een melding onderzoekswaardig is, kan hij de kwestie voor advies voorleggen aan het fractievoorzittersoverleg. In dit geval wordt de kwestie in vertrouwelijkheid besproken in het fractievoorzittersoverleg, met in achtneming van het protocol Geheimhouding.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een eventueel integriteitsonderzoek. Het is aan de CvdK om te bepalen op welke wijze de melding wordt opgepakt.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat het vermoeden van een integriteitschending ongegrond is, of dat er onvoldoende wordt voldaan aan de voorwaarden voor een integriteitsonderzoek, blijft het vooronderzoek geheim. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan. De naam van de melder wordt alleen bekend gemaakt aan de politiek ambtsdrager met goedkeuring van de melder, of als de burgemeester dit nodig acht voor een zorgvuldig proces.

De burgemeester geeft opdracht tot het instellen van een integriteitsonderzoek (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester).

Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is. De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het integriteitsonderzoek in gevaar kan brengen. In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Dit gebeurt sowieso als de kwestie al in de openbaarheid is gekomen.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Formulering onderzoeksopdracht

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of griffier onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester – na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen – opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek.

De burgemeester legt geheimhouding op alles wat met het onderzoek te maken heeft, met in achtneming van het protocol geheimhouding .

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- a) de aanleiding van het onderzoek;
- b) het doel dan wel de opdracht;
- c) de onderzoeksvragen, onderzoeksmethoden en onderzoekscapaciteit;
- d) het onderzoeksprotocol dat van toepassing is;
- e) het normenkader dat gehanteerd zal worden;
- f) de (vermoedelijke) duur en het beschikbare budget;
- g) de wijze waarop gecommuniceerd zal worden gedurende het vervolgonderzoek;
- h) de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- i) de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- j) de omgang met tussentijdse wijzigingen en eventuele uitbreiding van de werkzaamheden.

- k) de afbakening van het onderzoek (welke werkzaamheden worden wel van de onderzoekers verwacht en welke niet).

Uitvoering onderzoek door externe onderzoekers

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete onderzoekstaken laat hij uitvoeren door onderzoekers van een onafhankelijk extern bureau. Het onderzoeksbureau stelt hiervoor een onderzoeksopzet op, met een specificering van de onderzoeksvragen, een weergave van de in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. De wijze waarop dit gebeurt valt buiten het bestek van deze procesafspraken.

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel- of norm heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn en recht doen aan de zwaarte van de schending. In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor gekozen volksvertegenwoordigers beperkt. In het geval dat er geen formele sanctiemogelijkheden kunnen worden toegepast, kan de gemeenteraad besluiten publiek een blijk van afkeuring te uiten als sanctie.

Een publiekelijk geuit blijk van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden of een wethouder een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Iedere schending moet worden beoordeeld in de context waarbinnen deze heeft plaatsgevonden. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten – van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld. Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen. Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

- 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad;
- 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij;
- 3) strafrechtelijke sancties.

Mogelijke sanctiemogelijkheden zijn:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- verwijdering uit de raadsfractie;
- royement door de eigen politieke partij;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (alleen indien er sprake is van een onverenigbare functie of als er sprake is van een verboden

handeling ex artikel 15 Gemeentewet); - strafrechtelijke vervolging.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, neemt de burgemeester als opdrachtgever als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het betrokken raadslid, de melder en de griffier. De fractievoorzitters worden mondeling geïnformeerd in een vertrouwelijk fractievoorzittersoverleg.

Eventueel kan de burgemeester in overleg met het betrokken raadslid ervoor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken. In dit geval kan er bijvoorbeeld voor worden gekozen om het onderzoeksrapport als geheim document te delen met de hele raad of openbaar te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, bespreekt de burgemeester het rapport in een vertrouwelijk overleg met de fractievoorzitters in overeenstemming met het protocol geheimhouding. In dit vertrouwelijke overleg wordt gesproken over:

1. het onderzoek en de resultaten daarvan;
2. een voorlopig zwaarte-oordeel;
3. de wijze waarop de onderzoeksresultaten aan de raad zullen worden voorgelegd en besproken.
4. Indien van toepassing: de wijze waarop de onderzoeksresultaten en een eventueel raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de inwoners zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester het onderzoeksrapport (inclusief conclusies en aanbevelingen) als geheim document voor aan de gemeenteraad met daarbij een gemotiveerd advies over het zwaarte-oordeel ten aanzien van de vastgestelde schending.

De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenschap. Ook besluit de raad over het al dan niet opheffen van de geheimhouding.

3.2 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, inclusief het proces van hoor en wederhoor, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens overlegt hij het onderzoeksrapport als geheim document aan de gemeenteraad. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties. Ook neemt de raad een besluit over het al dan niet opheffen van de geheimhouding.

3.3 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, inclusief het proces van hoor en wederhoor, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. De CvdK overlegt het onderzoeksrapport aan de gemeenteraad, zonder een zwaarte-oordeel te vellen over een eventueel vastgestelde schending. Het rapport is geheim, totdat de raad de geheimhouding opheft. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens overlegt de burgemeester het onderzoeksrapport onder geheimhouding aan de gemeenteraad. De werkgeverscommissie van de gemeenteraad beslist over een eventuele sanctie.

Communicatie

Sanctionering van een raadslid

Nadat de burgemeester samen met de fractievoorzitters tot een (voorlopig) zwaarte-oordeel is gekomen, wordt het rapport met een onderliggend raadsvoorstel naar de raad gestuurd. De geheimhouding blijft van kracht totdat deze door de gemeenteraad wordt opgeheven.

Indien het rapport in een openbare raadsvergadering wordt besproken, stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering.

Sanctionering van een wethouder

De raad neemt een besluit over de opheffing van de geheimhouding van het integriteitsonderzoek. Indien de raad de geheimhouding heeft opgeheven stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Sanctionering van de burgemeester

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Sanctionering van de griffier

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de werkgeverscommissie een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden – of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

Eens per vier jaar maken de griffier en de gemeentesecretaris, eventueel met hulp van interne of externe deskundigen, ter bespreking in de gemeenteraad en het college B&W een geanonimiseerd overzicht van de lessen die getrokken kunnen worden uit adviezen die zijn gegeven en uit de resultaten van vooronderzoek en integriteitsonderzoek.

Dat gebeurt op een manier die geen link naar specifieke personen mogelijk maakt. De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

BIJLAGE I OVERZICHT MOGELIJKE INTEGRITEITSCHENDINGEN

Hieronder staat een overzicht van mogelijke handelingen, gedragingen of incidenten die aanleiding kunnen zijn voor een melding van een integriteitschending, zonder hierin uitputtend te zijn.

Let wel: iedere handeling moet worden beoordeeld in de context waarin deze plaatsvindt. Bijvoorbeeld: wanneer een raadslid geheime informatie lekt, moet ook worden bekeken of dit al dan niet bewust is gedaan en welke (mogelijke) consequenties dit heeft gehad. De ernst van de integriteitschending is dus mede afhankelijk van de context waarin deze plaatsvindt.

Financieel

- Diefstal
- Verduistering
- Fraude
- Onrechtmatige declaraties

Misbruik van positie en belangenverstrengeling

- Verboden handelingen
- Ongeoorloofde nevenactiviteiten
- Ongeoorloofde financiële belangen
- Omkoping
- Aannemen of vragen van giften, geschenken uitnodigingen e.d.
- Ongewenste contacten
- Meestemmen over een onderwerp uit persoonlijk belang
- Cliëntelisme

Lekken en misbruik van informatie

- Geheime informatie lekken
- Persoonsgebonden gegevens lekken
- Informatie over aanbestedingen, offertes, e.d.
- Diefstal of verduistering van informatiedragers
- Verlies van informatiedragers
- Bewust niet volledig informeren van de volksvertegenwoordiging

Misbruik van bevoegdheden

- Misbruik van dwangmiddelen
- Meineed
- Valsheid in geschrifte
- Verstrekken van vergunningen, subsidies e.d.

Misbruik van bedrijfsmiddelen

- Ongewenst gebruik e-mail of internet
- Misbruik van mobiele telefoon
- Privégebruik van bedrijfsmiddelen

Ongewenste omgangsvormen

- Discriminatie
- Seksuele intimidatie
- Fysieke bedreiging/geweld
- Grensoverschrijdend gedrag (*elke vorm van gedrag dat de normen en waarden van de werkomgeving overschrijdt en de veiligheid, gezondheid en welzijn van werknemers aantast*).

BIJLAGE II SAMENVATTING VAN ROLLEN TAKEN

Griffier

- a. Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- b. Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- c. Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- d. Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.

Burgemeester

- a. Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- b. Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- c. Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- d. Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft:
 - neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - vormt een zwaarte-oordeel over een schending die is vastgesteld.
 - informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel.
 - legt de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel voor aan de gemeenteraad.
- e. Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- f. Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de griffier betreft:
 - neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - legt de onderzoeksresultaten voor aan de werkgeverscommissie.
- g. Doet zo nodig aangifte bij de politie. Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- a. Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- b. Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- a. Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- b. Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft.
- c. Doet zo nodig aangifte bij de politie. Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Geloofsbriefencommissie

Waarschuwt raads- en commissieleden en eventueel de raad bij mogelijke integriteitsrisico's voorafgaand aan de installatie dan wel benoeming.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwestie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder. Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling (scenario a).

Werkgeverscommissie

- Beoordeelt de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door de griffier.
- Legt een eventuele sanctie op.